

ПРИРОДНІ ВОДИ ТА ЇХ ОХОРОНА

*Кондратюк М., студенти 3 курсу
Житомирського державного технологічного університету,
Распутна Т.А. ст.викладач кафедри екології, науковий керівник
м. Житомир, вул. Чуднівська. 103, Україна,
rita_2011@ukr.net*

Першочерговими завданнями сьогодення є забезпечення всебічної економії води, відтворення та утримання в належному стані водних ресурсів, запровадження для цього ефективного механізму державного регулювання водокористування та водовідведення. Слід мати на увазі, що забезпечення водними ресурсами населення і галузей економіки в основному відбувається за рахунок використання води з поверхневих водних об'єктів.

Найбільша частина Житомирської області належить до басейну правої притоки Дніпра – Прип'яті 54 %, в басейні Тетерева розміщено 38 % її території, Ірпінь – 3,5 % та Росі – 4,5 %.

Поверхневі водні ресурси в області формуються в основному із місцевого стоку у річковій мережі переважно на власній території за рахунок атмосферних опадів, а також транзитного стоку, який надходить із суміжних областей. Середня величина річкового стоку складає 3300 млн.куб.м/рік, з них на території області формується 2800 млн.куб.м/рік. Прогнозні запаси підземних вод становлять - 242,498 млн.м³ та затверджені експлуатаційні –86,845 млн.м³. Водозабезпеченість стоком на одну людину у 2015 році становила – 0,9 тис. м³/чол. Джерелом водопостачання населення та галузей економіки є поверхневі води – 82 % та підземні води – 18 % від загального забору води.

Наявні водні ресурси забезпечили потребу населення та галузей економіки в повному обсязі. За даними звітності №2ТП-водгосп (річна) в області в 2015 році було забрано 111,7 млн.м³ води, що на 96,1 млн.м³ менше ніж у попередньому році. З них поверхневих водних джерел забрано 91,22 млн.м³, підземних – 20,48 млн.м³.

Державний облік водокористування здійснюється шляхом подання водокористувачами звітів про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) відповідно до Порядку ведення державного обліку водокористування. Забір води з поверхневих джерел здійснюється: р.Тетерів для забезпечення м. Житомира, р.Гнилоп'ять — м. Бердичіва, р. Уж – м. Коростеня, р. Случ – м. Новоград-Волинський, р. Ірша – м. Малина, смт. Іршанськ та смт. Нова Борова. Відповідно до статті 25 Водного кодексу України державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність.

Водоспоживання та водовідведення. Протягом 2015 року робота облводресурсів та його підвідомчих організацій була спрямовувалася на забезпечення водними ресурсами населення та галузей економіки, управління водними ресурсами в умовах низької водності. Для забезпечення населення та галузей економіки водою у повному обсязі були встановлені оптимальні режими питних водосховищ, які забезпечили в умовах маловоддя проточність водосховищ та мінімальні санітарно-екологічні попуски.

Наявні водні ресурси забезпечили потребу населення та галузей економіки в повному обсязі. За даними державного обліку водокористування по формі №2ТП-водгосп (річна) у 2015 році було забрано 111,7 млн.м³ води, що на 96,1 млн.м³ менше ніж у попередньому році. З них поверхневих водних джерел забрано 91,22 млн.м³ води, підземних – 20,48 млн.м³. Зменшення забору води у порівнянні з минулим роком пройшло у промисловості на 3,65 млн.м³ (16,8%) , житлово-комунальному господарстві на 4,79 млн.м³ (9,6%) та рибному господарстві на 84,4 млн.м³, за рахунок внесення змін до Порядку ведення державного обліку водокористування для рибгосподарських потреб. У галузевій структурі області забір води промисловістю складає 16 % (18,09 млн.м³), комунальним господарством – 40 % (44,84 млн.м³) та сільським і рибним господарством – 43 % (47,62 млн.м³).

Основним показником раціонального використання водних ресурсів є втрати питної води в системах подачі та розподілу води підприємствами житлово-комунального господарства, які у 2015 році склали 13,03 млн.м³, що складає 29,1 % від загального забору води підприємствами ЖКГ. Загальне використання водних ресурсів за 2015 рік становило 66,41 млн.м³ і, порівняно з минулим роком (157,6 млн.м³) зменшилось на 91,19 млн.м³.

Використання води в промисловості у 2015 році становило 9,71 млн.м³, проти минулого 2014 року (11,19 млн.м³) зменшилось на 1,48 млн.м³, або на 13 %.

Використання води в комунальному господарстві у 2015 році становило 30,16 млн.м³ і зменшилось проти 2014 року (32,76 млн.м³) на 2,6 млн.м³, або на 8,6 %.

Використання води в сільському та рибному господарстві у 2015 році становило 25,01 млн.м³ і зменшилось у порівнянні з попереднім роком (110,6 млн.м³) на 85,59 млн.м³, або 77 %.

Використання води в системах оборотного і повторного водопостачання за 2015 рік становило 136,9 млн.м³ і збільшилось на 8,825 млн.м³ у порівнянні з минулим роком (128,075 млн.м³).

У 2015 році 132 суб'єкти господарювання здійснили скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, що на 1 менше у порівнянні з 2014 роком (133). Загальний обсяг скиду зворотних вод у поверхневі водні об'єкти становив 67,56 млн.м³, що на 91,74 млн.м³ менше порівняно з 2014 роком (159,3 млн.м³). Скид зворотних вод категорії „забруднених без очистки” та „недостатньо очищених” у 2015 році становив 3,271 млн.м³, що порівняно з минулим роком (2,565 млн.м³) менше на 0,706 млн.м³ (або 21,6%).

Станом на 01.01.2016 року до Державного бюджету України надійшло 6918,95 тис. грн., така ж сума від сплати зазначеного збору надійшла до обласного бюджету. Загальна сума збору 13837,9 тис. грн., що на 463,8 тис. грн (або 4,5 %) менше ніж за відповідний період попереднього року (14301,7 тис.грн.).

За даними державного водообліку за формою №2ТП-річна (водгосп) протягом 2016 року 132 суб'єкти господарювання здійснювали скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти. Всього за 2016 рік відведено 63,99 млн.м³ зворотних вод, із них категорії: "нормативно-чисті без очистки" - 23,26 млн.м³, "нормативно очищені" – 30,88 млн.м³, "недостатньо очищені" – 2,365 млн.м³ та "забруднені без очистки" – 0,019 млн.м³. Внаслідок скиду зворотних вод з порушенням встановлених нормативів гранично-допустимого скиду 23 підприємства допустили забруднення поверхневих вод.

Джерелами забруднення водних ресурсів є також фільтруючі накопичувачі, звалища промислових і побутових відходів, токсичні речовини з яких надходять як до підземних, так і до поверхневих водних об'єктів. Загалом близько третини сталого стоку води забруднюється промисловими, комунально-побутовими стічними водами, а також атмосферними опадами, в яких концентруються шкідливі викиди промисловості, транспорту і відходів сільського господарства.

Спостереження за якісним станом поверхневих вод з 14 лютого 2015 року проводяться у відповідності до „Програми державного моніторингу довкілля в частині проведення Держводагентством радіологічних і гідрохімічних спостережень за станом поверхневих вод у контрольованих створах”, затвердженої наказом Держводагентства України зі змінами відповідно наказу №90 від 31.08.2015 р. за гідрохімічними показниками по 10 створах та радіологічними показниками по 6 створах: а) гідрохімічні спостереження б) радіологічні спостереження.

Відбір проб та вимірювання фізико-хімічних показників здійснює лабораторія моніторингу вод та ґрунтів Житомирської ГТМЕ на підставі Свідоцтва про атестацію №234 від 2.11.2015 року. Якість води визначається за 28 показниками: температура, запах, прозорість, кольоровість, завислі речовини, сухий залишок, жорсткість, лужність, рН, розчинений кисень, БСК, ХСК, перманганатна окиснюваність, азот амонійний, нітрити, нітрати, хлориди, сульфати, фосфати, залізо, кальцій, магній, марганець, СПАР, мідь, цинк, нафтопродукти, феноли. Визначення вмісту радіонуклідів стронцію-90 і цезію-137 проводиться лабораторією Дніпровського БУВР.

23.02.2017 року в.о. начальника обласного управління водних ресурсів в області Азима В. І. провів зустрічі з керівним складом Коростенського МУВГ та Олевського УВГ, на яких було підведено підсумки роботи водогосподарських організацій за 2016 рік, стан виконання заходів щодо підготовки меліоративних об'єктів до роботи у 2017 р., здійснення державного управління водними ресурсами.

Особлива увага була приділена виконанню заходів з підготовки до пропуску льодоходу, повені і паводків у 2017 році. Перевірена готовність аварійних бригад і техніки, наявність аварійного запасу матеріалів, здійснення контролю за дотриманням встановлених режимів роботи водних об'єктів та водогосподарських систем в Олевському, Коростенському, Лугинському та Володар-Волинському районах.

Перелік основних водоохоронних заходів подано у Водному кодексі (ВК) України (розділ IV), який містить усі основні заходи, що виправдали себе на практиці. Деякі охоронні заходи є і в інших правових приписах ВК України. Заходами, спрямованими на охорону вод, є: визначення територій зі спеціальним водоохоронним режимом користування; заходи щодо охорони вод у процесі виробничої та іншої господарської діяльності; - заходи щодо запобігання шкідливим діям вод та аваріям на водних об'єктах і ліквідації їх наслідків.

До числа основних водоохоронних заходів віднесені: утворення водоохоронних зон (ст. 87 ВК України), прибережних захисних смуг, зон санітарної охорони, смуг відведення, території та об'єкти природно-заповідного фонду, берегових смуг водних шляхів тощо (так, водоохоронні зони утворюються для найбільш сприятливого режиму водних об'єктів, а також зменшення коливань стоку вздовж рік, морів, навколо озер, водосховищ та інших водоймищ); обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах навколо водоймищ та на островах. На охорону водних ресурсів спрямовані і деякі заборонні приписи - заборона введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан води; заборона скидання у водні об'єкти відходів і сміття; заборона підприємствам і громадянам забруднювати, засмічувати поверхні водозаборів, льодового покриву водоймищ, а також морів, їх заток, лиманів виробничими, побутовими та іншими відходами, сміттям, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами.

Заходи щодо охорони водних ресурсів:

- будівництво нових очисних споруд каналізації за незмінної технології;
- оновити технологію біологічного очищення стічних вод в рамках існуючих очисних споруд;
- придбання насосного та технологічного обладнання для збільшення потужностей очисних споруд;
- розробка схем комплексного використання й охорони водних ресурсів;
- екологічна експертиза проектів будівництва і реконструкції об'єктів щодо їх впливу на якісний і кількісний стан вод;
- забезпечення введення в експлуатацію водоохоронних споруд водночас із введенням основних виробничих об'єктів;
- контроль за ефективною роботою очисних та інших водоохоронних споруд, за скиданням стічних вод і станом вод у водних об'єктах та самих об'єктів.
- встановлення норм ГДС із стічними водами діючих підприємств забруднюючих речовин у водні об'єкти;
- введення в експлуатацію очисних споруд для досягнення встановлених норм ГДС.
- припинення скидання стічних вод у водні об'єкти або очистка стічних вод і проведення інших ефективних заходів.